

Beleidsnotitie

De BNP als dé belangenbehartiger van predikanten en voorgangers

Observaties

1. Bij het ontstaan van de Bond in 1918 heeft de materiële positie van de predikant een belangrijke rol gespeeld. Daarnaast heeft de Bond in de loop der tijd ook ruim aandacht geschonken aan immateriële aspecten (zoals opleiding, deeltijd, vrijheid van het ambt en kerkrechtelijke kaders).
2. In de loop der jaren zijn verschillende pogingen ondernomen een profiel op te stellen van de predikant. Dat leidt niet tot eenduidige conclusies. De BNP is een vereniging van en voor een gemêleerde groep predikanten met sterk uiteenlopende visies op kerk en ambt.
3. Was bij de oprichting van de Bond de predikant vrijwel zonder uitzondering een 'kleine zelfstandige', inmiddels is het beeld veelkleuriger. In de ADS is een begin gemaakt met predikanten in loondienst. In de PKN is in korte tijd de interim-predikant in dienst van het landelijk dienstencentrum een vrij algemeen aanvaarde figuur geworden. De BNP heeft zich nooit als bond tegen dit soort ontwikkelingen verzet, laat staan predikanten met een reguliere arbeidsovereenkomst als lid geweigerd of geroyeerd. Een en ander neemt niet weg dat een grote meerderheid van de predikanten nog steeds 'kleine zelfstandige' is, voor de belastingdienst een pseudo-ondernemer (slechts een zeer kleine groep heeft gekozen voor het pseudo-werknemerschap).
4. In de PKN zal door de toekenning van bepaalde bevoegdheden aan de kerkelijk werker diens positie in de praktijk niet sterk meer verschillen van die van een predikant (al is er arbeidsrechtelijk vooralsnog wel een scherp onderscheid: de kerkelijk werker heeft een reguliere arbeidsovereenkomst).
5. Eenzelfde ontwikkeling valt waar te nemen in de opleiding. De kerkelijk werker heeft een HBO-opleiding, de predikant een WO-opleiding. In de praktijk van het onderwijs groeien HBO en WO naar elkaar toe. De voorgaande en deze ontwikkeling roepen de vraag op of het naast elkaar bestaan van de BNP en de Vereniging Kerkelijk Werkers (VKW) nog wel noodzakelijk is (al is er wel een wezenlijk verschil: de VKW is een beroepsorganisatie; voor de materiële belangenbehartiging is de vakbond de eerst aangewezen).
6. Het predikantenbestand van de traditionele kerken is aan het vergrijzen. Binnen de BNP is dat in versterkte mate het geval. Dit zal op termijn de bestaande dienstverlening in gevaar brengen: de overheadkosten zullen verhoudingsgewijs snel hoger worden (denk aan vaste lasten voor kantoorpand, basisformatie kantoor, productie Predikant & Samenleving, enzovoort).
7. De leden van de PKN zijn binnen de BNP, ook beleidsmatig, dominant aanwezig. Als de BNP een bredere basis zoekt, zal dat moeten veranderen.
8. Op dit moment heeft de BNP nauwelijks of geen leden in evangelische kringen. Vanuit het verleden zal daarin hebben meegespeeld dat zij doorgaans een reguliere arbeidsovereenkomst hebben. Dat kan en mag, mede gelet op het voorgaande, in de toekomst geen doorslaggevende rol meer spelen.
9. De Bond is in beperkte mate een ledenorganisatie. Het aantal predikanten in actieve dienst dat het huishoudelijk deel van de predikantendag bezoekt, is zeer beperkt. In Predikant & Samenleving is er zo nu en dan sprake van een ingezonden stuk van een van de leden, maar dit aantal is klein.

10. Op dit moment heeft geen enkele emeritus zitting in het bestuur, hoewel de emeriti een substantieel deel van het ledenbestand uitmaken en dat statutair wel mogelijk is.
11. Predikantendagen en -conferenties van de BNP stonden enkele decennia geleden in het kader van een beperkt na- en bijscholingsaanbod. Inmiddels is het aanbod aanzienlijk verbreed en spelen deze activiteiten van de Bond een verhoudingsgewijs veel kleinere rol.

Vernieuwing van beleid

12. De BNP streeft er naar bij haar 100-jarig bestaan in 2018 in Nederland dé belangenbehartiger van predikanten en voorgangers te zijn. In dat kader onderneemt de BNP de volgende activiteiten.
13. De BNP formuleert een nieuwe basis voor het lidmaatschap in de trant van: zij die in opdracht van een kerkgenootschap (in de zin van art. 2:2 BW) in de christelijke traditie een bezoldigde geestelijke taak vervullen, kunnen lid worden van de BNP.
14. Nota Bene. De BNP legt zich niet (meer?) vast op de al dan niet vermeende eigen (ook arbeidsrechtelijk verankerde) positie van de predikant/voorganger als 'kleine zelfstandige'. Zij richt zich op de optimale materiële en immateriële positie van deze groep zonder meer. Uitgangspunt hiervoor is dat een materieel en immaterieel goed verzorgde predikant goed is voor de gemeente waar zij/hij werkzaam is. De BNP zal ontwikkelingen in de arbeidsrechtelijke positie van de predikant e.a. steeds op hun merites beoordelen: welke gevolgen heeft het voor hun materiële en immateriële positie.
15. De BNP onderzoekt hoe in de huidige (gewijzigde/zich wijzigende) omstandigheden de geestelijke onafhankelijkheid gewaarborgd kan blijven (bijlage: DENKRICHTING A).
16. De BNP gaat na op welke wijze bestaande of nieuw op te richten verenigingen van predikanten en/of voorgangers van een bepaald kerkgenootschap als groep of commissie (conform artt. 16 en 17 van het huishoudelijk reglement) in de BNP een plaats kunnen krijgen (vgl. in het verleden Doopsgezinden en GKN-predikanten). Tevens ontwikkelt zij beleid om actief nieuwe groepen predikanten en voorgangers voor de BNP te interesseren.
17. De BNP brengt in kaart hoe zij de individuele belangenbehartiging van haar leden gestalte kan geven en welk prijskaartje aan de verschillende mogelijkheden hangt. Op basis van dit onderzoek doet het bestuur een voorstel aan de leden (bijlage: DENKRICHTING B).
18. Tevens brengt de BNP in kaart hoe de collectieve belangenbehartiging verder gestalte kan krijgen (vgl. op dit moment voor predikant-werknemers in de PKN het GOM, Georganiseerd Overleg kerkelijk Medewerkers).
19. De BNP gaat samen met emeriti na hoe en in hoeverre zij ten dienste kan (blijven) staan van deze groep.
20. De BNP onderzoekt de mogelijkheden om naast de jaarlijkse ledenvergadering en het eigen periodiek het gesprek tussen en met de leden op een eigentijdse wijze gestalte te geven, bijvoorbeeld op internet.

DENKRICHTING A – geestelijke onafhankelijkheid

Vooraf

In het navolgende zijn de termen predikant en kerkenraad gehanteerd. In plaats van predikant kan bijvoorbeeld ook voorganger gelezen worden. Met predikant wordt de vrouw of de man bedoeld die in het kader van een christelijke geloofsgemeenschap een geestelijke roeping en opdracht heeft en daarvoor traktement ontvangt. In plaats van kerkenraad kan bijvoorbeeld ook bestuur gelezen worden. Met kerkenraad wordt het orgaan bedoeld dat leiding geeft aan een christelijke geloofsgemeenschap. Dit kan op verschillende wijzen worden ingevuld, van meer congregationalistische modellen waarin de gemeente in alle zaken het laatste woord heeft, via een presbyteriale benadering waarin het zwaartepunt ligt bij de kerkenraad tot een (autocephale) opzet waarin de voorganger een doorslaggevende stem heeft.

1. De primaire verantwoordelijkheid van de predikant is de geestelijke leiding en zielzorg van de gemeente. Hij is een vrijgestelde die op grond van zijn roeping, beroepsmatige kennis en geestelijke attitude wordt beroepen om de taken te verrichten die voor de gemeente in geestelijke zin noodzakelijk zijn.
2. De aard van het werk van de predikant noodzaakt tot een grote mate van vrijheid. Dat heeft in de eerste plaats betrekking op de inhoudelijke kant. Hij heeft een roeping van Godswege ontvangen om het Woord te verkondigen en moet deze roeping in vrijheid gestalte kunnen geven. Kenmerkend voor deze vrijheid is ook het beroepsgeheim dat zowel binnen als buiten de gemeente ten volle dient te worden gerespecteerd. De vrijheid heeft tevens een formele kant. De predikant beoordeelt in de eerste plaats zelf op welke wijze hij zijn roeping het beste kan invullen, bijvoorbeeld in de indeling van zijn werktijd.
3. De predikant is in principe bereid de keuzes die hij maakt te verantwoorden.
4. Het behoort tot de verantwoordelijkheid van kerkverband en kerkenraad om de predikant te ondersteunen en het hem mogelijk te maken zijn beroep op professionele wijze uit te oefenen.
5. Om de vrijheid van de predikant vruchtbaar te doen zijn, stellen kerkverband en kerkenraad kaders en grenzen:
 - a. De kerk kan inhoudelijke grenzen vaststellen ten aanzien van wat in haar opvatting tot de verkondiging van het Woord behoort.
 - b. De kerk neemt in haar regelgeving waarborgen op voor het beroepsgeheim.
 - c. De kerk en de kerkenraad overleggen met de predikant over formele kaders: het vaststellen van arbeidsvoorwaarden, het overleg in een kerkenraad, het afstemmen van werkzaamheden op die welke door anderen worden verricht, het prioriteren van bepaalde werkzaamheden, enzovoort.
6. De professionele relatie tussen kerkverband en predikant kan gestalte krijgen in óf een kerkeigen overeenkomst óf een arbeidsovereenkomst in samenhang met een kerkeigen overeenkomst. In beide gevallen zullen de hiervoor omschreven kaders gerespecteerd dienen te worden. In een kerkverband waarin een predikant voor vergelijkbare werkzaamheden zowel een reguliere arbeidsovereenkomst als een kerkeigen overeenkomst kan hebben, dient de praktische uitwerking vergelijkbaar te zijn, in het bijzonder ten aanzien van de vrijheid en onafhankelijkheid van de predikant.

DENKRICHTING B – de organisatie van de individuele belangenbehartiging van de BNP

De BNP richt zich zowel op de collectieve belangenbehartiging van de predikanten als groep, als op de individuele belangenbehartiging van individuele predikanten. Bureau en bestuur zien de vraag naar individuele belangenbehartiging toenemen. Bij de verdere ontwikkeling hiervan zijn de volgende punten van belang.

1. Overzicht

Als het gaat om de individuele belangenbehartiging van leden, zijn globaal drie categorieën te onderscheiden:

- informatieve vragen over, traktementen, pensioenen, belastingen, rechtspositie, enzovoort;
- bijstand in kerkelijke procedures die voortkomen uit de kerkelijke arbeidsverhouding van het lid;
- bijstand in (civiele) procedures voor de burgerlijke rechter die voortkomen uit de kerkelijke arbeidsverhouding van het lid.

2. Informatieve vragen

Informatieve vragen van leden worden in principe behartigd door de staf van het bondsbureau. Tot de behartiging behoort niet alleen het beantwoorden, maar ook het ondernemen van 'kleine' acties, zoals het plegen van een telefoontje of het schrijven van een brief namens het lid. De staf is in principe vrij in de aanpak van deze zaken en legt hierover achteraf verantwoording af.

3. Procedures (algemeen)

- a. Uiteraard is een lid ten aanzien van bijstand in procedures vrij in de keuze voor bijstand vanuit de BNP of zijn rechtsbijstandverzekeraar (zie ook hieronder). Het is doorgaans wenselijk dat hij voor één partij kiest. In bijzondere situaties is soms samenwerking mogelijk of zelfs wenselijk. Dit kan uiteraard niet anders dan in goed overleg met de betrokkenen.
- b. Voor zover de BNP betrokken is, is een coördinerende rol weggelegd voor het bureau van de BNP, in het bijzonder de directeur en de medewerker individuele ondersteuning.

4. Kerkelijke procedures

Op dit moment wordt de bijstand in kerkelijke procedures in hoofdzaak verzorgd door het bureau, in een enkel geval waar het belang van de beroepsgroep in het geding is, wordt een advocaat ingeschakeld. Om de werkdruk voor het bureau en de daarbij behorende kosten beheersbaar te houden, onderzoekt het bestuur of in voorkomend gevallen een 'bijstandpool' kan worden opgericht. Dit is een groep van bij voorkeur BNP-leden die tevens WO- of HBO-jurist zijn met affiniteit voor kerkelijke procedures. Zo nodig kan aanvulling plaats vinden met anderen die gekwalificeerd zijn op het terrein van het kerkrecht. De leden van de pool kunnen op declaratiebasis bij de Bond een nader door de Bond vast te stellen bescheiden uurtarief in rekening brengen. In het onderzoek naar deze pool zullen aansprakelijkheidsverzekering en kwaliteitsbewaking meegenomen moeten worden.

5. Civiele procedures

Op dit moment staat de BNP slechts bij zeer hoge uitzondering leden bij in civiele procedures in die zin dat de bond advocaatkosten geheel of gedeeltelijk vergoedt. Leden zijn in eerste instantie aangewezen op hun eigen rechtsbijstandverzekering. Het bestuur onderzoekt of nadere criteria kunnen worden gesteld voor de gevallen waarin de BNP tot genoemde vergoeding overgaat.

6. Rechtsbijstandverzekering

Op dit moment is het voor predikanten beperkt mogelijk zich voor kerkrechtelijke procedures te verzekeren. Rechtsbijstandverzekeringen dekken meestal wel civiele procedures inzake werk en inkomen. Vaak is echter in arbeidsrechtelijke procedures de kerkelijke procedure cruciaal. Het bestuur onderzoekt:

- in hoeverre en op welke wijze het mogelijk is met bestaande rechtsbijstandverzekeraars voor predikanten samen te werken (zonder dat de BNP zich aan een van hen 'uitlevert');
- in hoeverre en op welke wijze andere rechtsbijstandverzekeraars bereid zijn kerkrechtelijke procedures in hun pakket op te nemen.

7. Samenwerking met andere partijen

Het aantal predikanten met een reguliere arbeidsovereenkomst is aan het toenemen (vgl. bijvoorbeeld de predikantenpool voor beginnende predikanten in de PKN). Het is op dit moment nog onduidelijk wat dit procedureel betekent bij ontslag. Is er sprake van een zgn. dubbele rechtsbetrekking en kan zowel de kerkelijke procedure (voor de specifiek kerkelijke bevoegdheden) als de procedure voor de kantonrechter (vanwege ontbinding arbeidsovereenkomst oid, mede afhankelijk overigens van de ontwikkelingen in het ontslagrecht) gevoerd worden? Het is beslist niet denkbeeldig dat de civiele procedure belangrijker gaat worden. Leden zullen dan in eerste instantie een beroep moeten doen op hun reguliere rechtsbijstandverzekering. Daarnaast is het raadzaam dat de BNP op termijn onderzoekt in hoeverre op dit punt samenwerking mogelijk en wenselijk is met bijvoorbeeld het CNV. Een dergelijke organisatie bezit immers veel meer expertise waar het gaat om reguliere arbeidsovereenkomsten.

8. Prijs

Het is op dit moment nog volstrekt onduidelijk welk prijskaartje aan de nieuwe, uitgebreidere vorm van belangenbehartiging zal hangen. In 2012 kostte het BNP-lidmaatschap ruim € 130. Ter oriëntatie. De Vereniging Kerkelijk Werkers vroeg € 75, de Vereniging Geestelijk Verzorgers Zorginstellingen € 270 (beide *beroepsorganisaties*, gericht op de ontwikkeling en professionalisering van het desbetreffende beroep), een vakbond ongeveer € 200.

9. Termijn

Het bestuur streeft ernaar vóór 1 januari 2014 helderheid te verkrijgen over de elementen die in deze denkrichting zijn opgesomd en die waar mogelijk in de BNP-organisatie te implementeren.

BNPBest/20130121